

5.8 Maantieto/Maantiede

Maantiedon/maantieteen opetus kehittää maantieteellistä maailmankuvaa ja ohjaa opiskelijaa jäsentämään ympäröivää maailmaa. Opetuksen tavoitteena on kehittää kykyä tarkastella sekä luonnonympäristöä että rakennettua ja sosiaalista ympäristöä. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutussuhteita sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä. Opetuksen tulee kehittää opiskelijan valmiuksia toimia aktiivisena ja kestäväan elämäntapaan sitoutuneena kansalaisena.

Perusopetus

Maantiedon opetuksessa tutkitaan maapalloa ja sen erilaisia alueita sekä alueellisia ilmiöitä. Opetuksen tavoitteena on lisätä opiskelijan kulttuurien tuntemusta ja kehittää kykyä ymmärtää elämän ja elinympäristöjen erilaisuutta maapallolla. Opetuksen tulee ohjata opiskelijaa seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia ja arvioimaan niiden vaikutuksia luontoon ja ihmisen toimintaan.

Opetuksen tavoitteet

Maantiedon opetuksen tavoitteena on, että aikuisopiskelija

- oppii käyttämään ja tulkitsemaan karttoja, diagrammeja, tilastoja ja muita maantieteellisiä tietolähteitä sekä esittämään ja havainnollistamaan maantieteellistä tietoa
- oppii ymmärtämään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta Suomessa, Euroopassa ja muualla maailmassa sekä oppii tietämään syyt, jotka ohjaavat ihmisen toimintojen sijoittumista
- ymmärtää ja osaa arvostaa kulttuurien erilaisuutta Suomessa ja muualla maailmassa
- tuntee aluesuunnittelun keinoja ja tietää, miten itse voi vaikuttaa lähiympäristönsä kehittämiseen
- oppii ymmärtämään ja kriittisesti arvioimaan uutistietoa ympäristö- ja kehityskysymyksistä sekä oppii toimimaan itse kestäväan kehityksen mukaisesti.

Valinnaiset kurssit

1. Kotiplaneettamme Maa (ge1)

Keskeiset sisällöt

- maapallon luonnonmaantieteellinen ja kulttuurimaantieteellinen karttakuva
- maan sisäiset ja ulkoiset tapahtumat sekä ihmisen toiminnan alueelliset piirteet maapallolla
- maailman alueellinen jäsentäminen: vyöhykkeisyyden tarkastelu kahden tai useamman maanosan avulla, maanosien luonnonolot, ihmisen toiminta ja erilaiset kulttuurialueet
- maailmanlaajuiset ympäristö- ja kehityskysymykset sekä niiden ratkaisumahdollisuudet

2. Eurooppa (ge2)

Keskeiset sisällöt

- Euroopan karttakuvan, luonnonolojen, maiseman ja ihmisen toiminnan peruspiirteet sekä niiden vuorovaikutus
- Euroopan ympäristö- ja kehityskysymykset
- Euroopan maantieteellinen tarkastelu osana maailmaa

3. Suomi maailmassa (ge3)

Keskeiset sisällöt

- Suomen karttakuva ja maisema
- luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutus Suomen eri alueilla sekä rakennettu ympäristö ja perinnemaisemat
- Suomen väestö ja vähemmistö-kulttuurit, aluesuunnittelun merkitys ja erilaiset vaikuttamismahdollisuudet lähiympäristössä, kotikunnassa ja koko Suomessa
- Suomi osana maailmaa: ympäristökysymykset sekä taloudelliset, poliittiset ja kulttuuriset kysymykset
- oman lähiympäristön tai kotikunnan pienimuotoinen tutkiminen: luonnonympäristö, rakennettu ja sosiaalinen ympäristö

Koulukohtaiset kurssit

4. 1. Maantieteen perusteita (ge0)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii maantieteen perusteita ja oppiaineen sanastoa ja parantaa näin opiskeluvalmiuksiaan

Keskeiset sisällöt

- opetellaan maantieteen sanastoa ja kartanlukutaitoja
- tutustutaan maapalloon (esim. ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet) ja maailmankartan keskeiseen nimistöön (esim. maanosat, valtameret, suurimmat vuoristot sekä sademetsä- ja aavikkoalueet)
- tutustutaan suomalaisen luonnon keskeisiin piirteisiin ja vuodenaikojen vaihteluun ja sen merkitykseen ihmisen toiminnalle

Arviointi

Hyväksytyt kurssi ge0 arvioidaan suoritusmerkinnällä S.

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Maantieteelliset taidot

Opiskelija osaa

- käyttää ja tulkita fyysisiä karttoja ja teemakarttoja
- havainnollistaa maantieteellistä tietoa kuvien, karttojen ja diagrammien avulla.

Maailman jäsentäminen

Opiskelija osaa

- hahmottaa ja jäsentää maailmaa ja tunnistaa eri maanosien luonnon- ja kulttuurimaantieteelliset piirteet
- kuvata kehittyneisyseroja maailmassa ja esittää keinoja ongelmien ratkaisemiseksi
- soveltaa maantieteellistä tietoa ajankohtaisten tapahtumien analysointiin.

Euroopan jäsentäminen

Opiskelija osaa

- kuvata Euroopan luonnonoloja ja ihmisen toimintaa sekä ymmärtää Euroopan maisemallisen ja kulttuurisen rikkauden
- ymmärtää, että Eurooppa on vuorovaikutuksessa maailman muiden alueiden kanssa.

Suomen jäsentäminen

Opiskelija osaa

- selvittää, miten Suomen luonnonmaisemat ovat syntyneet ja miten luonnonolot vaikuttavat ihmisen toimintaan
- selvittää asutuksen ja elinkeinojen alueellisia piirteitä
- tunnistaa oman kulttuurin piirteitä ja tuntee Suomen ja lähialueiden vähemmistökulttuureja
- kuvata vuorovaikutusta Suomen ja muiden alueiden välillä.

Yhteinen ympäristö

Opiskelija osaa

- selvittää, mitkä ovat keskeiset lähiympäristön ja Suomen ympäristöongelmat ja niiden ratkaisumahdollisuudet
- kuvata maailmanlaajuisia ympäristöongelmia ja keinoja niiden ratkaisemiseksi
- tiedostaa omia vaikutusmahdollisuuksia ympäristön tilan parantamiseksi
- selvittää, mitä aluesuunnittelu ja kaavoitus ovat, sekä tietää kansalaisen vaikuttamismahdollisuudet oman ympäristön kehitykseen.

Lukiokoulutus

Maantieteessä integroituvat luonnontieteelliset ja yhteiskuntatieteelliset aineet. Siinä tarkastellaan luonnon sekä ihmisen luomien järjestelmien rakennetta ja toimintaa. Opetus auttaa ymmärtämään maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä, ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia. Maantieteellinen tieto auttaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja mielipiteitä sekä edistämään luonnon ja ihmisen hyvinvointia.

Opetuksen tavoitteet

Tavoitteena on, että aikuisopiskelija

- osaa hankkia, tulkita ja arvioida maantieteellistä tietoa, kuten karttoja, tilastoja sekä kirjallisia, digitaalisia ja muita medialähteitä
- osaa hyödyntää tietotekniikkaa monipuolisesti maantieteellisten tietojen esittämisessä
- ymmärtää, mitä alueellisuus, tila ja paikka merkitsevät maantieteessä
- osaa kuvata alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä ymmärtää ajankohtaisia tapahtumia
- ymmärtää, mitä alueellinen kehittyneisyys merkitsee, sekä osaa pohtia taloudellisten ja sosiaalisten ongelmien ratkaisumahdollisuuksia
- tuntee ja ymmärtää erilaisia kulttuureja sekä suvaitsee ja kunnioittaa erilaisuutta
- tuntee aluesuunnittelukeinoja ja tietää mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä kehitykseen
- osaa ottaa kantaa maailman kysymyksiin ja toimia kestävän kehityksen puolesta.

Arviointi

Maantieteessä arvioidaan maantieteellisen ajattelun kehittymistä. Arvioinnin kohteina ovat peruskäsitteiden hallinta, valmius perustella maantieteellisiä väittämiä sekä taito havaita alueellisia riippuvuuksia. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito tulkita ja soveltaa maantieteellistä tietoa eri tilanteissa. Arvioitavia taitoja ovat maantieteellisen tiedon analysointi-, käsittely- ja esittämistaidot, kuten kartan tulkintataito ja muut graafiset taidot. Hylätynkin arvosanan (4) saamiseksi opiskelijan tulee osallistua kurssille ja loppukokeeseen sekä suorittaa kurssin opettajan määräämät pakolliset tehtävät. **Itsenäisesti suoritetusta kurssista edellytetään hyväksytty arvosana.** Kurssit GE 1–4 arvioidaan numeroasteikolla 4–10. Koulukohtainen kurssi GE5 arvioidaan suoritusmerkinnällä S tai numeroasteikolla 4–10, opiskelijan valinnan mukaan.

Pakollinen kurssi

1. Sininen planeetta (GE1)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää luonnonmaantieteen peruskäsitteitä
- ymmärtää maapallon planetaarisuudesta johtuvat ilmiöt
- osaa kuvata ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan
- ymmärtää, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat, sekä osaa tulkita kuvista ja kartoilta maisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä
- ymmärtää elottoman ja elollisen luonnon vyöhykkeisyyden
- osaa soveltaa luonnonmaantieteellistä tietoa sekä paikallisesti että maailmanlaajuisesti.

Keskeiset sisällöt

- maantieteen tehtävät, maantiede luonnontieteenä, maantieteellinen tietoaines ja tutkimusmenetelmät
- Maan planetaarinen luonne
- ilmakehä liikkeessä
- vesikehä liikkeessä
- sää ja ilmasto
- maapallon muuttuvat pinnanmuodot
- maapallon kasvillisuusvyöhykkeet
- luonnonmaisemien tulkinta karttojen ja kuvien avulla

Syventävät kurssit

2. Yhteinen maailma (GE2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää kulttuurimaantieteen käsitteitä sekä tulkita ihmisen toimintaan liittyviä ilmiöitä käyttäen hyväksi kulttuurimaantieteen teorioita ja malleja
- tuntee eri kulttuureja ja osaa arvioida niiden kehitykseen vaikuttavia tekijöitä

- osaa analysoida maapallon eri alueiden väestönkehitystä ja asutuksen piirteitä sekä kaupungistumisen syitä ja seurauksia
- osaa arvioida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan eri alueilla sekä ymmärtää kestävä kehityksen merkityksen
- tuntee aluesuunnittelun tavoitteita ja vaikuttamiskeinoja
- tuntee kehittyneisyyserojen erilaiset ilmenemismuodot
- osaa arvioida ihmisen hyvinvointia, ympäristön tilaa sekä kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävä kehitystä maapallon eri alueilla.

Keskeiset sisällöt

- kulttuurimaantieteen olemus ja tehtävät
- väestö ja asutus
- muuttoliikkeet ja kaupungistuminen
- kulttuurit, niiden muuttuminen ja vähemmistökulttuurit
- luonnonvarat ja niiden riittävyys
- alkutuotanto ja ympäristö
- teollisuus ja energia
- liikkuminen ja vuorovaikutus
- ihmisen toiminnan alueellinen rakenne
- kulttuurimaiseman tulkinta karttojen ja kuvien avulla
- kehityksen ohjailu ja kestävä kehitys

3. Riskien maailma (GE3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee luonnon ja ihmisen toimintaan sekä vuorovaikutussuhteisiin liittyvät riskit sekä niiden merkityksen
- tuntee, millaisia riskejä maapallon eri alueilla ilmenee, osaa vertailla ja arvioida eri alueiden riskiherkkyyttä
- osaa arvioida alueiden kehittyneisyyden ja riskien välistä suhdetta
- osaa seurata ja kriittisesti arvioida ajankohtaisia riskiuutisia eri medioissa ja soveltaa niiden arvioinnissa oppimaansa tietoa
- tietää, millaisten ratkaisujen avulla uhkia voidaan välttää tai niiden vaikutuksia lieventää
- ymmärtää, että ihminen vaikuttaa toiminnallaan maapallon elinkelpoisuuteen sekä ihmisen hyvinvointiin ja turvallisuuteen
- tietää mahdollisuudet ennakoida ja varautua riskeihin, säädellä ristiriitoja sekä toimia kestävä kehityksen mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- riskien maantiede, luokittelu ja merkitys
- luonnon toimintaan liittyvät riskit, riskialueet ja niihin varautuminen
- ihmisen ja luonnon riippuvuussuhteeseen liittyvät ympäristöriskit, riskialueet ja mahdollisuudet lieventää ympäristöriskejä kestävä kehityksen keinoin
- ihmiskunnan riskit ja riskialueet sekä ristiriitojen säätelymahdollisuudet
- tekniset hasardit

4. Aluetutkimus (GE4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kartografian perusteet
- tuntee maantieteellisen paikkatietojärjestelmien periaatteita ja sovellusmahdollisuuksia
- osaa kerätä tiettyyn alueeseen liittyvään maantieteellistä tietoa erilaisista lähteistä, kuten kartoista ja tilastoista sekä sähköisistä ja muista medialähteistä
- osaa visualisoida alueellista tietoa karttoina, diagrammeina ja valokuvina
- osaa analysoida ja tulkita hankkimaansa aineistoa sekä laatia aineiston avulla kuvauksen alueesta
- osaa tieteellisen kirjoittamisen periaatteet, kuten kriittisen lähteiden käytön ja viittautustekniikan, tuntee tekijänoikeudet.

Keskeiset sisällöt

- kartografian perusteet ja maantieteelliset lähdeaineistot
- paikkatietojärjestelmät ja niiden sovellusmahdollisuudet
- aluetutkimus: tutkimusalueen valinta, aineiston keruu, käsittely ja tulkinta sekä pienimuotoisen aluekuvauksen raportointi: tutkimusalueen sijainti osana laajempia aluekokonaisuuksia, alueen koko, luonnonolot, väestö ja asutus, luonnonvarat ja maankäyttö, elinkeinot, liikenne ja palvelut, alueen jako osa-alueisiin sekä alueen ongelmat ja kehittäminen

Koulukohtainen kurssi

5. Maantieteen abikurssi (GE5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee yo-kirjoitusten tekniset toimintatavat
- tunnistaa maantieteen kysymystyypit ainerealin yo-kirjoituksissa
- osaa tulkita maantieteellistä aineistoa ja analysoida erilaisia maantieteen kysymyksiä
- osaa maantieteen yo-kysymysten vastaustekniikan ja hallitsee ajankäytön
- tiedostaa maantieteen ajankohtaiset kysymykset
- osaa lukion maantieteen valtakunnallisten kurssien keskeisimmät sisällöt.

Keskeiset sisällöt

- toimintatavat ylioppilaskirjoituksissa
- maantieteen kysymykset ainereaalissa
- kysymysten käsittely, tulkinta ja vastaustekniikka
- keskeisimpien aiheiden kertaus
- ajankohtaiset kysymykset
- harjoituskoe

Muuta

Kurssijärjestelyistä voidaan joustaa tapauskohtaisesti. Loppukokeena on maantieteen yo-kokeen/preliminäärin tasoinen koe.